

WWF *for a living planet*®

Världsnaturfonden WWF

Ulriksdals Slott

170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00

Direkt: 08 515 12 435

Fax: 08 85 13 29

Allmänt: info@wwf.se

muge.apaydin.jonsson@wwf.se

www.wwf.se

Miljödepartementet

Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se

johan.kristensson@regeringskansliet.se

Ulriksdal 29 november 2022

Världsnaturfonden WWFs remissvar angående underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen

Dnr: M2022/01830

Sammanfattade synpunkter

WWF välkomnar Länsstyrelsen Uppsalas underlag i sin helhet. Totalt för samtliga förslag bedöms behovet av statliga medel att vara upp till 800-900 miljoner kronor per år för åren 2024 till och med 2030. WWF menar att underlaget om lokal och regional klimatomställning har stora effekter för att minska utsläppen med relativt begränsade resurser för att nå det ändamålet. WWF understryker att det krävs ett sammanhållet klimatarbete på kommunal och regional nivå för att skapa helhetssyn, samordning och integrering av klimatfrågan över alla politikområden. WWF välkomnar förslagen på området *för ledarskap för klimatomställning* och tycker att det är i helt rätt riktning. WWF betonar vikten av att en nationell samordnare med eget kansli borde finnas på plats omgående. WWF håller med om att det krävs ett förändringsledarskap och få mer synlighet av positiva mervärden som finns med klimatåtgärder för att hantera målkonflikter som kan uppstå. WWF understryker att den nationella politiken har en nyckelroll för klimatomställning med ledarskap som är i linje med 1,5 gradersmålet och tydlighet mot en måldriven utveckling.

WWF välkomnar Länsstyrelsen Uppsalas förslag om *Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning*. WWF håller med om att förstärka myndighetssamverkan och förtydliga ansvar som förbättrar stöd för kommuners och regioners klimatomställning. WWF tycker att myndigheter inte skall vara ett hinder för kommunernas klimatomställning i synnerhet inom transportområde och välkomnar därmed förslaget om *rådgivningscentral för försöksverksamhet för kommunala och regionala aktörer*. WWF menar att det behövs långsiktighet bland annat i form av resurser, kunskapsöverföring, samverkan och medel för insatser och åtgärder för kommunernas klimatarbete. WWF anser att det är en brist att det inte finns nationellt tillsatta resurser som ökar förmågan hos kommuner att ta ett helhetsperspektiv i klimatomställningsarbetet. WWF ser positivt på förslaget om *uppdrag till statistikmyndigheter för utveckling av klimatstatistik* och uppföljning på lokal och regional nivå.

WWF ser positivt på förslaget om *standardiserad redovisning av klimatåtgärder* som ger tydlighet kring uppsatta mål och bidrar till jämförbarhet. WWF rekommenderar här att både underlätta internationell jämförbarhet och dra nytta av det arbete som gjorts inom Global Covenant och Mayors (GCoM) där man i en omfattande konsultationsprocess har enats om ett sk Common Reporting Framework (CRF). Detta rapporteringsramverk används på de båda av GCoM erkända rapporteringsplattformarna MyCovenant och CDP/ICLEI track som många svenska kommuner regelbundet rapporterar till, bl a i samband med deras deltagande i WWFs One Planet City Challenge.

Förtröenderådets ordförande:
Hans Majestät Konungen

Stiftelsens generalsekreterare
Gustaf Lind:

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-9823
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746

WWF instämmer att det behövs kunskapshöjande insatser avseende regional-och tillgänglighetssamordning. WWF understryker vikten av fleråriga statliga stöd för fossilfri mobilitet och tillgänglighet är en viktig och nödvändig komponent för att kunna nå 2030 målet och synliggöra svenska kommunernas ambitiösa klimatarbete som har många positiva mervärden för medborgare. WWF därmed välkomnar förslaget om **regional mobilitets-och tillgänglighetssamordningsfunktion**.

WWF välkomnar förslaget om **ökade klimatkrav i offentlig upphandling** och stöd för offentlig upphandling för att effektivisera användning av naturresurser likaså förslaget om effektivisering av finansiella flöden. WWF markerar att det finns en stor potential att få ner utsläppen genom vägledningar och kunskapshöjande insatser om upphandlingsprocesser på kommunal nivå.

Övriga synpunkter

WWF menar att förslag som finns i Klimaträtsutredningen *Rätt för klimatet* (SOU 2022:21) och Trafikanalys underlag till den klimatpolitiska handlingsplanen visar på ökade möjligheter och krav inom områdena fysisk planering och transportplanering/infrastrukturplanering. WWF ser att förslag som finns i dessa två underlag kompletterar Länsstyrelsen i Uppsalas förslag.

Vad Länsstyrelsens underlag inte tar upp är vikten av Stadsmiljöavtal. Tidigare har Klimaträtsutredningen föreslagit förhandlingsbaserade stadsmiljöavtal som handlar om att skapa former för överenskommelser mellan stat, regioner och kommuner som likvärdiga parter. De förhandlingsbaserade stadsmiljöavtalen skulle riktas mot storstadsområdena och vara ett komplement till nuvarande stadsmiljöavtal. WWF menar att förhandlingsbaserade stadsmiljöavtal, eller liknande konstruktion, som innebär samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå mot ett gemensamt mål om minskande biltrafik inom ett stadsområde kan ha en avgörande effekt för att transportsektorns klimatomställning ska bli miljömässigt och socialt hållbar.

WWF menar att för att effektivt kunna arbeta med alla stegen i fyrstegsprincipen och verka för ett transporteffektivt samhälle är det också nödvändigt att Trafikverkets uppdrag formellt breddas från att avse "infrastrukturplanering" till att avse "transportplanering", i linje med vad Klimaträtsutredningen föreslår, vilket Länsstyrelsen Uppsala inte tar upp.

Sammantaget ser WWF förslagen från Länsstyrelsen i Uppsala som ett stort steg i rätt riktning.

Förslag per område – Ledarskap för klimatomställning

1. Förslag om Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

1.1 Uppdrag som förändringsledare med kansli

WWF ser positivt på att stärka ledarskapet för en klimatsäker och hållbar framtid på lokal nivå genom färdplaner. WWF delar beskrivningen om att det finns flera nationella aktörer som jobbar med klimatomställning för hållbara städer och att det finns ett behov av samordning mellan de olika befintliga plattformar som finns och nämns i förslaget.

WWF har genom sin internationella stadsutmaning "One Planet City Challenge" och arbete med hållbara städer i Sverige upplevt att det finns ett behov av sammanhållet klimatarbete och välkomnar förslaget om en nationell samordnare som knyter ihop olika befintliga initiativ som nämns i underlaget som stödjer kommuner och regioners klimatomställning.

WWF bedömer att kommuner behöver sätta egna klimatmål i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål men kan gå ännu längre genom att komplettera med mål och arbete som även omfattar de konsumtionsbaserade klimatutsläppen. Dessa mål behöver stödjas med en tydlig strategiplan för att hålla sig inom koldioxidbudgeten för ett rättvist bidrag till Parisavtalet. En strategiplan som handlar om att ha ett uppsatt mål som stöds av konkreta åtgärder och färdplaner är en viktig del i arbetet. WWF bekräftar att det finns varierande ambitioner på klimatmål på kommunal nivå i de ledande städerna som deltar i WWFs stadsutmaning. Med hjälp av en nationell samordnare får flera kommuner möjligheten att höja ambitionerna och kan se tydligt framåt i ett sammanhållet klimatarbete. WWF ser också positivt på att en nationell samordnare skulle engagera de kommunerna som inte hade möjlighet att jobba med frågan tidigare på grund av resursbrist.

1.2 Färdplan för kommuners och regioners klimatomställning

WWF välkomnar förslaget om en nationell färdplan för kommuners och regioners klimatomställning. WWF anser att klimatarbetet på lokal nivå är beroende på resurser och det finns inget lag tvingande för att bedriva klimatarbete. Ju mindre resurser en kommun har, desto svårare blir det att bedriva klimatfrågan utöver de lagstadgade kraven som ställs på kommunen. WWF välkomnar att det i färdplansarbetet utvecklas former för stöd och samverkan kopplat till klimatåtaganden på kommunal och regional nivå.

WWF anser att det är viktigt att stärka ledarskapet för en klimatsäker och hållbar framtid på lokal nivå genom färdplaner. Kommunerna har en roll i att skapa en gemensam målbild och ett sammanhang som får alla aktörer och medborgare att känna tillit till att var och en bidrar, så att ingen inväntar någon annan. WWF anser att prioriterade omställningsområden samt klimatfärdplaner som skapas av lokala aktörer som strategi är en viktig del för genomförandet av den nationella färdplanen.

WWF välkomnar förslaget om att årligen följa upp åtaganden i färdplanen. De 20 svenska städerna som har deltagit i One Planet City Challenge är ledande i klimatarbetet och använder WWFs stadsutmaning som en hävstång för att se till att omställningen håller måttet som är i linje med 1,5 gradersmålet. Uppföljning och WWFs internationellt erkänt ramverk blir som ett underlag för nya politiska tag och se vad som funkar eller inte och säkrar jämförbarheten mellan svenska städer. WWF anser genom erfarenheterna från OPCC arbetet att en årlig uppföljning av färdplanerna är en väsentlig del av klimatarbetet och således välkomnar förslaget.

1.3 Kompetenslyft för klimatet - leda klimatomställning med helhetssyn

WWF stödjer förslaget om kompetenslyft inom offentlig sektor, med särskild inriktning för att möta behovet hos aktörer på kommunal och regional ledningsnivå. WWF är positiv till att lyfta många åtgärder med god klimatnytta som har stora andra mervärden som exempelvis bättre folkhälsa genom ökad gång och cykling i vardagen och satsningar som påskyndar omställningen i den takt som det behövs.

Enligt WWF finns ett stort behov av kompetenslyft och många kommuner har redan frågat WWF om det. I det syftet har WWF tagit fram ett utbildningspaket om klimat som heter *Tillsammans ställer vi om*. Erfarenheterna från One Planet City Challenge och utbildningspaketet visade vikten av att visa mervärden som finns i klimatåtgärder och skapa bättre framtidsbilder. WWF välkomnar därför förslaget om kompetenslyft som fokuserar på positiva mervärden som klimatomställningen kan ge, vilket skapar bättre framtidsbilder, en stark bild av en stad där medborgare lever ett gott liv inom planetens gränser.

Klimatfrågan är komplex och det är svårt för beslutsfattare på kommunal nivå som inte har jobbat med frågan att lära sig mer och fatta beslut om allt på en gång. WWF anser det är bra att den nationella samordnaren ansvarar för utredning och uppdragsgivande till lämplig part för att genomföra utbildnings- och kompetenshöjande insatser.

WWF anser att klimatfrågan oftast hanteras i stuprör snarare än i större helhetsperspektiv och därför förbises positiva mervärden som finns i klimatarbetet. WWF anser att klimatfrågan är tvärsektoriell och kräver en stark institutionell kapacitet hos kommuner och regioner. Ett kompetenslyft behöver därför omfatta en tvärsektoriell syn på klimatet och WWF är positiv till förslaget.

En annan fråga som WWF genom sitt omfattande kommunsamarbete vet är betydelsefullt för många små kommuner är att Trafikverket bör få i uppgift att stödja dessa i deras arbete med steg 1- och steg 2-åtgärder som bidrar till ett mer transporteffektivt samhälle. WWF har tidigare föreslagit att Trafikverket i tillägg till Klimatråtsutredningens förslag om detta dessutom får i uppdrag att ta fram utbildningar riktade mot kommuner om åtgärder för ökad transporteffektivitet.

Förslag per område - Myndighetslyft för klimatet

2. Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning

2.1 Uppdrag till myndigheter om att utveckla samverkan för lokal och regional klimatomställning

WWF ser positivt på faktumet att förslaget innehåller ett långsiktigt stöd för kommunernas och regioners arbete med klimatomställning. WWF välkomnar förslaget om ett uppdrag till statistikmyndigheter för utveckling av klimatstatistik och uppföljning på regional nivå.

WWF ställer sig positivt till att förslaget om att regeringen bör uppdatera förordningar till relevanta myndigheter med ett förtydligande om deras roll som stödjande för lokal och regional klimatomställning. WWF välkomnar förslaget om att relevant myndighet får i uppdrag att utveckla ett arbetssätt som årligen identifierar hinder och möjligheter i befintlig lagstiftning som rör kommuners och regioners klimatomställning samt att bevaka och kommunicera förändringar. De flesta kommunerna har ett klimatmål för den egna organisationen eller ett uttalat mål som går före den nationella politiken. WWF understryker att den nationella politiken kan accelerera svenska kommuners klimatomställning. Allt fler svenska kommuner har antagit egna mål om nollnettoutsläpp långt tidigare än 2045 som är det nationella målet. För att nå dessa mål krävs dock ett samspel mellan den nationella och kommunala nivån, exempelvis på det transportpolitiska området. Trots framgångar finns tydliga hinder på vägen som endast nationell politik kan röja. WWF välkomnar således förslaget om att se över lagar och regler som underlättar för kommunerna att gå före i klimatomställningen och undanröjer de nationella hinder som finns för kommunernas klimatarbete.

2.2 En kunskapsarena för kommuner och regioners klimatomställning

WWF välkomnar förslaget om en kunskapsarena för kommuner och regioners klimatomställning.

2.3 Rådgivningscentral för försöksverksamhet

WWF ser positivt på förslaget om en rådgivningscentral dit kommunala och regionala aktörer kan vända sig för att få rådgivning kring försöksverksamhet. WWF välkomnar förslaget att ha en tydlig klarhet kring vad som är lagligt och genomförbart att testa redan idag gällande klimatåtgärder och när det är lämpligt att det görs ändringar av regelverk, ny teknik eller liknande i praktiken utifrån behov som kommunerna har själva. De flesta kommuner som går före den nationella politiken lyfter hinder som finns i nationella lagar och regler. WWF kan bekräfta detta genom sitt stadsarbete som ambitiösa kommuner har lyft, exempelvis de hinder som finns för att främja cykel- och gångåtgärder vid större vägar, eller vid järnvägar som kommunen själva inte har rådighet över. WWF bedömer att en rådgivningscentral kan hitta de hinder i lagen om hur de tolkas och vad som krävs för att underlätta kommunernas klimatarbete.

2.4 Förstärkt uppdrag till statistikmyndigheter att utveckla statistik på lokal och regional nivå

WWF anser att det är viktigt att utveckla och förbättra statistik på lokal och regional nivå. Idag finns det olika källor gällande energi- och klimatstatistik för kommuner. I första hand finns SCBs kommunala och regionala energistatistik samt konsortiet SMEDs utsläppsstatistik som tas fram på uppdrag av Naturvårdsverket men det är inte alltid lätt att hitta rätt statistik för de kommuner som inte har resurser. På kommunal nivå är det svårt och nästintill omöjligt att få fram heltäckande statistik för konsumtionsperspektivet med data som är kommunspecifika och inte nationella schabloner. WWFs stadsarbete som har ett internationellt erkänt ramverk visar att det finns svårigheter att orientera sig i de befintliga klimatdatakällorna som finns inför utsläppsinventeringar i syftet att följa upp klimatmål och åtgärder. WWF upplever att kommuner lägger mycket tid och resurser på att hitta ett system för en aktuell klimatuppföljning och genom sitt arbete med One Planet City Challenge hjälper WWF flera kommuner att använda och hitta rätt data. WWF välkomnar således förslaget som effektiviserar uppföljningsarbetet för kommuner med begränsade resurser.

Förslag per område – Kommunal klimatlyft

3. Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

WWF ställer sig positiv till förslaget om kommunal klimatomställningsfunktion som innebär ett flerårigt stöd som leder till en klimatomställningsfunktion i samtliga kommuner. WWF välkomnar förslaget om att stödet ska bidra till att öka förmågan att tillsammans med andra aktörer mobilisera och driva på klimatomställningen på lokal nivå.

WWF vet genom sitt omfattande kommunsamarbete att några kommuner som har deltagit i WWFs internationella stadsutmaning One Planet City Challenge beskriver att det finns ett pågående försök till nya organisatoriska grepp för att skapa nödvändig institutionell kapacitet att driva omställningen tillräckligt snabbt och brett. Göteborg beskriver att de nu organiserar en särskild omställningsfunktion i samband med deras arbete om EU:s 100 klimatneutrala städer. Umeå kommun håller på att ta fram förslag till ny styrmodell för omställningsarbetet, med nya former av ledning och styrning, samt nya strukturer.

4. Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

WWF välkomnar förslaget om ett statligt uppdrag och medel för framtagande av en standardiserad redovisning av klimatåtgärder och klimatpåverkan för kommuner och regioner. WWF har i samband med städers rapportering till One Planet City Challenge (vilken ska ske i enlighet med [Global Covenant of Mayors Common Reporting Framework, CRF](#)) upplevt att det finns ett stort behov av ett stöd till

kommuner för att orientera sig kommunala och regionala klimatstatistiken som finns idag. Eftersom svenska kommunernas klimatstatistik skiljer sig åt i innehåll och omfattning är det svårt att se för kommuner om de rör sig mot uppsatta klimatmål eller inte på ett kvalitetssäkrat sätt. WWF bedömer att det försämrar klimatarbetet och delar således till fullo problembilden som Länsstyrelsen i Uppsala beskriver att utan en standardiserad redovisning av klimatåtgärder på lokal och regional nivå finns risk att klimatåtgärder fördröjs och fördyras.

WWF anser att en standardiserad redovisning i linje med CRF gör kommunal och regional verksamhet mindre beroende av resurser i form av tid, personal och kompetens. WWF delar till fullo problembilden om att det i Sverige inte finns en fastställd metod för att följa upp utsläppsutvecklingen inom ~~deras~~ kommuners geografiska område. WWF kan bekräfta att detta problem lyfts fram av flera kommuner som WWF samarbetar med inom ramen för One Planet City Challenge (OPCC). WWF instämmer att relevans för nationell klimatlag som omfattar enbart regeringens klimatarbete därmed endast indirekt omfattar, näringsliv och samhälle. En särskild utredning om en standardiserad metod för statistiken ger en ökad tydlighet kring klimatdata och uppföljning som därmed inkluderar kommuner och regioner. WWF ser således positivt på förslaget om rapportering hos kommuner enligt den framtagna standarden ~~och~~ även om den bör utgöra ett frivilligt moment till dess att klimatdata kan fås med tillräcklig kvalitet på lokal nivå.

Förslag per område- Regionalt klimatlyft

5. Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå

WWF ställer sig positiv till förslaget om förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi-och klimatomställning på lokal och regional nivå.

6. Regional upphandlingssamordning

WWF tycker förslaget är bra.

7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordning

WWF välkomnar fleråriga statliga stöd för fossilfri mobilitet och tillgänglighet samt ökad transporteffektivitet för både person-och godstransporter avseende förslaget om regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion. WWF delar till fullo synen på att genom åtgärder som minskar bilberoendet, gynnar gång-, cykel-, och kollektivtrafik samt tar vara på digitaliseringens möjligheter kan tillgängliggöra för medborgarna och möta sina tillgänglighets- och transportbehov. WWF hänvisar också till Klimaträtsutredningens *Rätt för klimatet* (SOU 2022:21) förslag om att nuvarande hinder och oklarheter kring vilka steg 1- och steg 2-åtgärder staten får finansiera respektive medfinansiera undanröjs samtidigt.

WWF är positiv till Länsstyrelsen i Uppsalas förslag om att samordningsfunktionen ska agera för kunskapsöverföring och kommunikation i syfte att förstärka implementeringen av fyrstegsprincipen samt koordinera med andra initiativ som finns för medborgarengagemang och beteendeförändringar inom mobilitetsområdet.

WWF menar att biltrafiken (trafikarbetet med personbil på väg) behöver minska med 30 procent till 2030 jämfört med Trafikverkets referensscenario för att transportsektorn ska bidra till en hållbar klimatomställning av samhället i stort (Transportstudie IVL, 2019). WWF bedömer således att en ökad andel transporter med låga utsläpp av växthusgaser samt minskad biltrafik är en förutsättning för att klara klimatmålet för transportsektorn till 2030. WWF föreslår att regional mobilitets- och tillgänglighetssamordnare bör jobba med kommuner för ett uttalat mål att minska biltrafiken samtidigt

som andelen av gång-, cykel-och kollektivtrafik ökar. WWF kan bekräfta att många svenska kommuner arbetar för att minska biltrafiken genom mobilitetsåtgärder men transportsektorn har fortsatt höga utsläpp som är svåra att minska. WWF delar till fullo problembilden om att arbetet med mobilitetsåtgärder och transporteffektivisering inte sker i tillräcklig omfattning inom ramen för ordinarie verksamhet i kommuner och regioner, vilket också påpekas i utredningarna *Sveriges globala klimatavtryck* (SOU 2022:15) och *Rätt för klimatet* (SOU 2022:21).

Förslag per område- Kompletterande förslag med särskild relevans för lokal och regional klimatomställning

8. Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

8.1 Uppdrag om att ta fram en vägledning för upphandlande enheters egna riktlinjer

WWF är positiva till om förslaget om att Upphandlingsmyndigheten bör få medel och uppdrag att ta fram och upprätthålla vägledningar för utformning av kommuners och regioners upphandlingsriktlinjer. WWF anser att ju fler som använder klimatkrav i upphandlingar för att påverka utsläppen desto mer ökar kommunernas möjlighet att få ner utsläppen på ett effektivt sätt. Ungefär 80 procent av BNP:s värde kommer från privata företag och [20% kommer från den offentliga sektorn](#). Kommuner upphandlar tillsammans varor och tjänster för stora summor som kan ge betydande effekt. Kommuner och regioners ekonomier medför utsläpp motsvarande 18 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år ([SKR](#)).

WWF anser att det finns en möjlighet för kommuner att direkt påverka val av livsmedel, minska matsvinn och minska mängden av animalier vid upphandlingar. Exempelvis ser WWF i det EU finansierade projektet *SchoolFood4Change* att kommuner kan sätta mål för hållbar och hälsosam skolmat vid upphandlingar som ger stor effekt. WWF kan bekräfta, genom sitt arbete om SchoolFood4Change att Umeå kommun och Malmö stad som tillsammans med WWF är svenska deltagare i [projektet](#) jobbar för att få ner utsläppen genom upphandlingar.

8.2 Uppdrag om att utreda framtagande av fördjupade vägledningar inom områden av extra relevans för minskad klimatpåverkan

WWF tycker det är bra att Upphandlingsmyndigheten föreslås få medel och uppdrag att utreda lämpligt framtagande av fördjupade vägledningar, främst för kommuner och regioner inom områden av extra betydelse för minskad klimatpåverkan särskilt för fordon/drivmedel/transporttjänster, bygg-och anläggningsuppdrag och måltider/livsmedel. WWF understryker att det är viktigt att det offentliga går före i klimatomställningen och inkluderar hela samhället. WWF anser att det är oroväckande att låg politisk prioritering och otillräcklig uppföljning på grund av resursbrist leder till att klimatfrågan vid upphandlingar systematiskt väljs bort. WWF välkomnar därför förslaget.

9. Ökad lokal implementeringsförmåga för kolinbindning via återvätning

WWF är positiv till förslaget om en ökad lokal implementeringsförmåga för kolinbindning. WWF välkomnar förslaget om att det finns ett stöd för en kompetenssatsning för ökad kolinbindning genom återvätning av tidigare utdikad organogen skogsmark i form av ett flerårigt uppdrag med finansiering till Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Länsstyrelserna. WWF bedömer att Länsstyrelserna och kommunerna har en viktig roll i det lokala och regionala arbetet för att koppla samman åtgärder för minskad klimatpåverkan och ökad biologisk mångfald. WWF instämmer i förslagets bedömning om att långsiktig finansiering ökar möjligheterna att nå full potential för satsningarna.

WWF bedömer att återvätning av torvmarker är den mest effektiva metoden för att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser från dikade torvmarker. Det finns stor potential att återväta mark i skogen utan att det konkurrerar med skogs- eller livsmedelsproduktion. Enligt *Vägen till klimatpositiv framtid*

utgörs 1,5 miljoner hektar skogsmark av markavvattnad torvmark, varav 300 000 hektar förblivit impediment (skogsproduktion <1 m3 per år och hektar ([Vägen till en klimatpositiv framtid](#), s.283).

[Skogsstyrelsen](#) har i sin rapport avseende effekter av dikning och återvätning på växthusgasbalanser bedömt att det i Sverige finns cirka 800 000 hektar dikad produktiv skogsmark (skogsproduktionen > 1 m3 per hektar och år) och som är klassad som torvmark (med minst 30 cm torvtäcke). Myndigheten pekar på att de mest effektiva insatserna på skogsmark för att minska utsläpp av växthusgaser är återvätning av mer näringsrik och dikad torvmark. Samtidigt förväntas återvätningen bidra till andra mervärden såsom restaurering av naturvärden och biologisk mångfald. Den klimatpolitiska vägvalsutredningen uttrycker det så här:

“Generellt är det därför viktigt att konsekvenser för biologisk mångfald, andra miljömål och målen i Livsmedelsstrategin tas i beaktande när kriterier för var och hur åtgärder bör tillämpas tas fram och när rådgivning och förutsättningar för stöd utformas”

Regeringens tidigare bedömning är att återvätning av torvmarker ska bidra till en utsläppsminskning på totalt 1,5-3,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter över en tjugoårsperiod ([källa](#)). WWF noterar att underlaget enbart fokuserar på återvätning av dikad torvmark i skogslandskapet. WWF anser att det är nödvändigt att också tillvarata den potential som finns att återvåta dikad torvmark i jordbrukslandskapet. Den organogena jordbruksmarken utgör en liten andel av den totala arealen jordbruksmark i Sverige, men står för så mycket som en tredjedel av det svenska jordbrukets totala utsläpp av växthusgaser. I Sverige finns ungefär 140 000 hektar dikad åkermark på torvjord, som står för utsläpp på cirka 3,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. 35 000 hektar av den dikade torvmarken på åkermark redovisas som obrukad ([Vägen till klimatpositiv framtid](#)) och bör därför kunna vara aktuell för återvätning, utan att det konkurrerar med befintlig livsmedelsproduktion. Enligt Jordbruksverket ger återvätning av organogen åkermark en utsläppsminskning på 21 ton koldioxidekvivalenter per hektar och år ([KSLA](#)) vilket skulle ge en utsläppsminskning på totalt 0,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. För att initiera en omfattande återvätning av dränerad torvmark behövs uppsökande verksamhet, rådgivning och ökade möjligheter till ekonomiskt stöd. De stöd för att anlägga eller restaurera våtmarker som i dag finns inom jordbruksstöden (Strategisk plan för jordbrukspolitiken) och inom den nationella våtmarkssatsningen behöver kompletteras. Jordbruksverket har uppskattat en högre “klimatoptimal teknisk potential” (50 000-100 000 hektar), men konstaterar samtidigt att all organogen jordbruksmark inte ligger så i landskapet att det är möjligt att återföra den till våtmark till en rimlig kostnad, och att det inte är samhällsekonomiskt lönsamt att återvåta all denna areal ([Jordbruksverket](#)). Mot bakgrund av att ca 90 % av våtmarkerna i Sveriges slättbygder dikats ur, kommer stora arealer våtmarker behöva restaureras för att Sverige också ska nå miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv och Ingen övergödning. Restaurering och återvätning bör så långt möjligt prioriteras till områden som kan leverera på flera hållbarhetsmål.

WWF menar att det finns ett behov av systematisk bedömning och styrning av återvätningsinsatser för att optimera klimatvinst och andra positiva synergieffekter på ekosystemtjänster.

10. Utred tillstånds- respektive anmälningskrav för stora energi- och eleffektanvändare.

WWF tycker förslaget är bra. WWF menar att stora energi-och effektanvändare som inte är tillstånds- eller anmälningspliktiga idag, som till exempel datacenter och laddinfrastrukturer, bör bli det för att möjliggöra en ändamålsenlig och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av elnätet.

För Världsnaturfonden WWF

Gustaf Lind
Generalsekreterare

Müge Apaydin-Jönsson
Sakkunnig klimat, hållbar energi och stadsutveckling